

Turunçgiller genelde tohum, çelik ve diğer vejetatif çoğaltım yöntemleri ile başarılı bir şekilde çoğaltılmasına rağmen, özellikle uygun olmayan toprak ve iklim koşulları ile hastalıklar anaç kullanımını zorunlu hale getirmektedir.

Yeni bahçelerin kurulması sırasında uygun anaç seçimi oldukça önemli bir konudur. Toprak, iklim, hastalık vb. gibi sınırlayıcı ve engelleyici etkenler ile verimlilik, erkencilik, meyve kalitesi vb. gibi gerek yetiştirici, gerekse pazar isteklerinin karşılanması sırasında ortaya çıkacak güçlükler, büyük bir ölçüde anaç seçimi ile giderilebilir.

Hastalık ve çevre şartlarına uyum yanında ağacı erken meyveye yatırmak, ağaç ömrünü uzatmak, verimi artırmak, sık dikim, meyve kalitesini yükseltmek gibi amaçlarla anaç kullanılmaktadır.

Turunçgil anaçlarında;

- Tuzluluk ve kurağa dayanım,
- Dona dayanım,
- Kireçli topraklara dayanım,
- Ağaç büyüklüğünün kontrolü,
- *Phytophthora*, kök ve gövde çürüklüğüne tolerans,
- Turunçgil nematodu, gal nematoduna dayanım,
- Virüs/viroidlere dayanımı,
- Çok çekirdeklilik,
- Yüksek oranda nuseller embriyoniye sahip olması istenmektedir.

Turunçgillerde Kullanılan Başlıca Anaçlar

Turunç

Akdeniz havzasında ve diğer turunçgiller üreticisi ülkelerde portakal, mandarin, limon ve altıntoplar için en çok kullanılan anaç olmuştur. Turunç üzerine aşılı ağaçlar orta kuvvetli ve

irilikte ağaçlar oluşturmaktadır. Bu anaç üzerine aşılı çeşitlerin kuraklığa dayanımı orta derecedir. Turunç yüksek toprak pH'sına orta derecede dayanım gösterdiği için ağır, drenajı zayıf topraklarda yaygın olarak kullanılmaktadır

- Kolay çoğaltılır.
- Kireçli topraklara dayanıklıdır.
- Tristeza (Göçüren) ve uçkurutan hastalıklarına duyarlıdır.
- Bazı limonlar ve satsuma mandarini ile iyi uyuşmaz.
- Cüceleşme, gözenek virüs hastalığı ve kök boğazı çürüklüğüne dayanıklıdır.
- Ağır topraklarda gelişebilir, kazık kök eğilimi vardır.
- Turunç üzerine aşılı ağaçlar standart taç oluştururlar ve uzun ömürlü olurlar.
- Dona dayanımı iyidir.
- Derin kök oluşturduğundan kuraklığa karşı dayanımı iyidir.
- %85-90 oranında poliembriyoni göstermektedir.

Üç Yapraklı

Üzerine aşılı ağacı erken meyveye yatırır ve meyve kalitesini olumlu yönde etkiler. Türkiye'de nemli olan Doğu Karadeniz'de ve az miktarda Finike-Kumluca civarlarında kullanılır. Önemli özelliklerinden biri soğuğa dayanıklı olmasıdır. Ancak sıcak iklimlerde soğuğa hassastır.

- Kış soğuklarına en çok dayanan anaçtır.
- Kök boğazı çürüklüğüne dayanıklıdır.
- Akdeniz iklim kuşağında sorunları vardır.
- Daha çok Karadeniz ve Ege kıyı şeridinde yaygındır.
- Limonlarla uyuşması iyi değildir.
- Erken verim alınmasını sağlar.

- Cüceleşme hariç diğer virüs hastalıklarına dayanıklıdır.
- Kireçli ve tuzlu topraklara dayanamaz, kloroz başlar. Nematod'a da duyarlıdır.
- Portakal ve satsuma için uygun bir anaçtır.
- Bodurlaştırma özelliği vardır.

Carrizo ve Troyer Sitranjları

Günümüzde yaygın olarak kullanılan sitranjlar Carrizo ve Troyerdir. Her iki anaç da aynı tohumdaki embriyolardan meydana gelmiş olmasına rağmen Carrizo'nun büyüme gücü Troyer'den fazladır. Her iki sitranj da Tristeza (Göçüren), Xyloporosis (Gözenek) ve Psorosis (Kavlama) hastalıklarına toleranttır. Bu anaçlar Kireçli topraklara Üç Yapraklıdan daha iyi uyum gösterirler. Genel olarak tuzlu topraklarda zayıf gelişirler ve soğuğa orta derecede dayanıklıdırlar. Eureka grubu limonlarla (ör. Kütdiken) genelde, Lizbon grubu limonlarla (ör. İnterdonato) bazen uyuşmazlar.

Sitranjlar (özellikle Carrizo) limon dışındaki türlerde genelde turunçtan daha iyi performans göstermelerine rağmen Exocortis'e duyarlı olduklarından dikkat edilmeli, özellikle budama aletleri vs. iyi bir şekilde dezenfekte edilmelidir. Dünyada Akdeniz havzası, ABD ve diğer bazı ülkeler ile Türkiye'de Ege Bölgesinde anaç olarak kullanılmaktadırlar.

- Ağaçlar standart büyüklükte olur. Soğuğa dayanıklı ancak nematod ve kök boğazı çürüklüğüne duyarlıdır.
- Portakal (Washington, Moro), altıntop (Marsh Seedlees, Red Blush) ve mandarin (özellikle Satsuma) ve Lizbon limonuyla uyuşması iyi bilinmektedir.
- Kirece ve kuru topraklara üç yapraklıdan daha dayanıklıdır.

- Üzerine aşılı çeşitlerde çinko ve magnezyum noksanlığı görülebilir.

Kleopatra Mandarinini

- Tuza dayanıklıdır. Kuru ve kireçli topraklara orta derecede dayanıklıdır.
- Üzerine aşılı ağaçlar geç meyveye yatar ve uzun ömürlü olurlar.
- En olumsuz yönü bazı Turunçgil çeşitlerinde anaç olarak kullanıldığında meyve kalitesini düşürmesidir.
- Üzerine aşılı ağaçlarda Tristeza ve Exocortis'e dayanıklıdır.
- Boğaz, gövde zamk hastalıklarına dayanması çok iyidir.
- Ağır topraklarda iyi büyür.
- Yüksek oranda poliembriyoniye sahiptir.

Volkameriana

İtalyan kökenli bir anaçtır. Tristeza (Göçüren), Exocortis (Cüceleşme), Uçkurutan (*Phoma tracheiphila*) ve Psorosis hastalıklarına toleranttır. Tuzlu ve nemli topraklara dayanımı ortadır. Soğuğa hassastır. Aşılınması ve tohumla çoğaltılması kolaydır. Üzerine aşılı ağacın büyüme gücünü artırır, erken meyveye yatırır fakat meyve kalitesini olumsuz etkiler.

C-35

Akdeniz bölgesinden son yıllarda oldukça yaygın kullanılmaya başlayan bir anaçtır. Nematod ve Tristeza'ya dayanıklıdır. Kumlu, kumlu-killi ve killi topraklara uyumu iyidir. Soğuklara dayanımı Carrizo sitranjii ile benzerdir. Kireçli topraklara karşı daha az dayanıklıdır. Yüksek pH'da demir noksanlığı ile çinko-mangan noksanlıklarına karşı dayanıklıdır.

Ağaçları orta büyüklüktedir ve Carrizo üzerine aşılı olanlardan %25 kadar daha küçük taç yapar.

FA-5

Son yıllarda popülerlik kazanan ve 1974 yılından bu yana üzerinde çalışma yürütülen tüm toprak tiplerine iyi adaptasyon sağlayabilen yarı bodur bir anaçtır. Tuzluluk, su stresi, demir klorozu gibi faktörlere karşı adaptasyonu yüksektir. Tristeza ve nematoda tolerant olmasının yanı sıra, turunçgillerde yaygın olan virüs ve mantar hastalıklarına da dayanıklı olduğu bildirilmiştir. Üzerine aşılı ağacın büyüme gücünü artırması, erken meyveye yatırması ve meyve kalitesini artırması en olumlu özellikleri arasındadır.

C-22, 'Bitters'

Kaliforniya' da geliştirilmiş bir anaç olup yine son yıllarda popülerlik kazanmıştır. Soğuğa karşı dayanıklı, *Phytophthora*, kök ve gövde çürüklüğü ile kireçli topraklara toleransı yüksektir. Özellikle geçi Navel grubu ile uyuşmasının ve meyve kalitesine etkisinin oldukça iyi olduğu bildirilmiştir.

🏠: Alparslan Türkeş Bulvarı, No: 492
33740, Erdemli / MERSİN
🌐: <https://arastirma.tarimorman.gov.tr/alata>
@: alata@tarimorman.gov.tr
☎: 0 324 518 00 52
🖨: 0 324 518 00 80

T.C.

TARIM ve ORMAN BAKANLIĞI

Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü

Alata Bahçe Kültürleri Araştırma Enstitüsü



Turunçgil Anaçları

Dr. Deniz AKSOY



Mersin-2022